

VIEŠOJI KONSULTACIJA SU IŠORĖS EKSPERTAIS DĖL VISUOMENĖS FINANSINIO ŠVIETIMO 2017-2021 M. PLANŲ VALDYMO: VERTINIMO APŽVALGA

Parengė:

Austė Černiauskaitė
auste.cerniauskaite@kurkl.lt

Sandra Kairė
sandra.kaire@kurkl.lt

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

 Kurk
Lietuvai

IŽANGA

2006 metais OECD parengtoje politikos apžvalgoje *The Importance of Financial Education* teigė, kad žmonės visais laikais buvo atsakingi už savo kasdienių finansų valdymą, tačiau pastarųjų dešimtmečių globalūs pokyčiai sąlygoja finansinio švietimo supratimo reikšmę asmens finansinei gerovei užtikrinti. Šiuolaikinė rinka siūlo asmeniui ne pasirinkti tarp dviejų banko sąskaitų, bet suteikia kompleksą finansinių instrumentų, užtikrinančių aibę skirtingų pasirinkimų. Tuo pat metu atsakomybė ir rizika už reikšmingus finansinius sprendimus vis labiau perkeliama dirbančiojo, o ne darbdavių ar valdžios atsakomybei. Taigi finansinis raštingumas tampa neatsiejama asmens, gebančio prisitaikyti prie šiandieninių pokyčių dalis.

Vis dėlto OECD atliktas tarptautinis suaugusiųjų finansinio raštingumo kompetencijų tyrimas (2017 m. tyrimo ataskaita) konstatuoja žemą dalyvavusių šalių suaugusiųjų finansinio raštingumo lygį. Bendras šalių vidurkis siekia 13.2 iš 21 galimų balų. Lietuvoje pasiekimų vidurkis yra 13.5 balo. Tais pačiais metais atliktas OECD PISA tarptautinis penkiolikamečių tyrimas taip pat atskleidė, kad Lietuvoje 31,5 proc. penkiolikamečių nepasiekia bazinio finansinio raštingumo lygio. Šis tarptautinis tyrimas taip pat atskleidė reikšmingus skirtumus tarp vaikų ir merginų, bei vaikų, besimokančių miesto ir kaimo mokyklose, finansinio raštingumo pasiekimų (OECD PISA Tarptautinio penkiolikamečių tyrimo Finansinio raštingumo ataskaita, 2017).

Lietuvoje nuo 2012 m. valstybiniu lygmeniu pradėtos įgyvendinti priemonės finansiniam raštingumui stiprinti tiek formaliajame švietime, tiek gyventojų žinių ir įgūdžių stiprinime. 2017 m. siekiant pagerinti Lietuvos gyventojų finansinį ir mokesčių raštingumą penkios valstybinės institucijos, Lietuvos bankas kartu su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Finansų ministerija, Sodra ir Valstybine mokesčių inspekcija, susitarė iki 2021 metų įgyvendinti Visuomenės finansinio švietimo planą. 2017 m. gegužės 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasitarimo protokolu Nr. 20 buvo pritarta parengtam Planui. Parengtas Planas atitinka 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 176 patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano darbą 2.1.1. Taip pat Visuomenės finansinio švietimo planas atitinka 2018 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės bendradarbiaujant su NVO parengtos Demografijos, migracijos ir integracijos strategijos 2018– 2030 priemonių plano priemonę 2.2.3.

Visuomenės finansinio švietimo 2017–2021 m. planas vykdomas antrus metus, tačiau jo įgyvendinimas šiuo metu vyksta ne itin sklandžiai: trūksta tarpinių Plano įgyvendinimo vertinimų, vėluoja įgyvendinamos finansinio švietimo priemonės, trūksta glaudesnio skirtingų institucijų bendradarbiavimo. Atsižvelgiant į šiuos įgyvendinamo Visuomenės finansinio švietimo 2017–2021 m. plano valdymo ir įgyvendinimo iššūkius, *Kurk Lietuvai* programos dalyvės Austė Černiauskaitė ir Sandra Kairė nuo 2018 m. rugsėjo iki 2019 m. kovo įgyvendina projektą, kuris skirtas sukurti efektyvų šio plano valdymo modelį, padėsiantį įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano darbą 2.1.1. „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo aplinkos ir turinio atnaujinimas, pritaikant įvairių ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, integruojant darnaus vystymosi, kūrybingumo, verslumo ir STEAM kompetencijas”.

VIEŠOJI KONSULTACIJA

Viešosios konsultacijos tikslas – identifikuoti tinkamiausią Visuomenės finansinio švietimo 2017-2021 m. plano (toliau – Planas) valdymo mechanizmą, užtikrinantį efektyvų finansinio švietimo priemonių įgyvendinimą, tarpinstitucinį bendradarbiavimą bei komunikaciją.

Viešoji konsultacija atlikta su **7 atrinktais išorės ekspertais**, turinčiais strateginio/projektinio valdymo patirties įtraukiant skirtingas suinteresuotas šalis ir nedalyvaujančiais finansinio švietimo koordinacinio komiteto darbe.

Konsultacijos metodas – individualūs pusiau struktūruoti interviu su išoriniais ekspertais pagal parengtą klausimyną. Klausimyną sudarė 12 atviro pobūdžio klausimų, kurie buvo užduoti kiekvienam ekspertui interviu metu.

Individualūs giluminiai pusiau struktūruoti interviu atlikti su Finansų ministerijos (E1), Lietuvos banko (E2), Viešosios politikos ir vadybos instituto (E3), Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (E4), LR Vyriausybės (E5), Visionary Analytistics (E6) ekspertais ir finansinio švietimo specialiste (E7).

Viešoji konsultacija su išorės ekspertais atlikta **2018 m. gruodžio mėnesį**.

Rezultatų apžvalga

Rezultatų apžvalga skirstoma į **penkias esmines sritis**, kurias išorės ekspertai išryškino viešosios konsultacijos metu:

1. Deleguotas įgaliojimas už Plano veiklų įgyvendinimą;
2. Finansinio švietimo koordinacinis komitetas;
3. Koordinatorius ir jo vaidmuo;
4. Planas ir jo įgyvendinimas;
5. Suinteresuotųjų šalių įtraukimas.

1. Deleguotas įgaliojimas už Plano veiklų įgyvendinimą

Šioje srityje išorinės ekspertai kalbėjo tiek apie šiuo metu Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai suteiktą įgaliojimą būti atsakingai už sukurtą finansinio švietimo Plano I prioriteto valdymą, tiek už numatytų priemonių įgyvendinimą.

Pagrindinė išvada: Dauguma ilgalaikių Plano veiklų finansinio švietimo srityje yra orientuota į vaikus ir jaunimą, todėl Švietimo, mokslo ir sporto ministerija turi užtikrinti Plano koordinavimo funkciją: komunikaciją tarp skirtingų institucijų, finansinio švietimo veiklų viešinimą, įgyvendinamų veiklų stebėseną. Tuo atveju, jei Plano koordinavimo funkcija negali būti užtikrinta Švietimo, mokslo ir sporto ministerijoje, tuomet Plano valdymas turėtų pereiti kitai valstybinei institucijai. Plano valdymas neturi orientuotis tik į vaikus ir jaunimą, bet ir į kitas gyventojų grupes.

Kalbėdami apie Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai deleguotą įgaliojimą būti atsakingai už sukurtą Plano įgyvendinimą, ekspertai pažymėjo kelis aspektus. Pirmiausiai Plano valdymui turi būti užtikrinta Plano koordinatoriaus funkcija. Keli ekspertai teigė, kad kadangi šiuo metu dauguma Plano veiklų orientuojasi į vaikų ir jaunimo sritį, todėl Švietimo ir mokslo ministerijos vaidmuo šioje finansinio švietimo srityje yra kertinis, t.y. ji turėtų užtikrinti sklandų šių veiklų koordinavimą.

Kita vertus, ekspertai atkreipė dėmesį ir į tai, kad suaugusiųjų finansinio švietimo sritis yra sutelkta į kitas institucijas, o šių priemonių įgyvendinimo koordinavimas taip pat yra aktualus. Šiuo atveju Švietimo, mokslo ir sporto ministerija negali visapusiškai užtikrinti veiklų valdymo ir čia kitų į Planą įtrauktų institucijų aktyvus įsitraukimas taip pat yra aktualus.

Ekspertai pabrėžė, kad reikėtų įvertinti, ar Švietimo, mokslo ir sporto ministerija gali užtikrinti Plano valdymo funkciją ne tik vaikų ir jaunimo, bet ir suaugusiųjų finansinio švietimo srityje. Tuo atveju, jei valdymo funkcija šiuo metu negali būti užtikrinta, tuomet ji turėtų būti perduota kitos koordinacinę komitetą įtrauktos valstybinės institucijos atsakomybei. Ekspertai įvardijo dvi kitas valstybines institucijas – Lietuvos banką arba Finansų ministeriją – kaip tas, kurios galėtų perimti Plano valdymo įgaliojimą.

Alternatyvus ekspertų (E2, E7) siūlymas tinkamam Plano valdymui užtikrinti – naujo organizacinio darinio steigimas, kuris būtų atsakingas už finansinio švietimo sritį nacionaliniu lygmeniu. Šiuo aspektu ekspertų vertinimas išsiskyrė, t.y. dalis ekspertų teigė, kad atskiro organizacinio darinio steigimas šiuo metu neužtikrintų sklandaus Plano priemonių įgyvendinimo.

Taip pat ekspertai pažymėjo ir tai, kad Plano valdymas gali būti užtikrinamas Vyriausybės lygmeniu.

2. Finansinio švietimo koordinacinis komitetas

Pagrindinė išvada: Finansinio švietimo koordinaciniame komitete turėtų būti panašių pozicijų asmenys. Koordinaciniame komitete gali būti specialistai, kurie tiesiogiai atsakingi už Plane numatytų veiklų įgyvendinimą. Tuo atveju, jei koordinacinį komitetą sudaro asmenys, atsakingi už Plano veiklų įgyvendinimą, tuomet turi būti aiškiai numatyta, kaip bus užtikrinta įgyvendinamo Plano veiklų stebėseną.

Kalbėdami apie koordinacinį komitetą ir jo veiklą, ekspertai atkreipė dėmesį į tai, kad šiuo metu įtrauktų institucijų atstovai yra nevienodų pozicijų. Vienas ekspertas (E5) pažymėjo, kad tai yra aktuali problema ir koordinaciniame komitete turėtų veikti panašių pozicijų asmenys.

Paklausus apie koordinacinio komiteto, kurį sudarytų Plano strategines kryptis numatantys asmenys, ir darbo grupės, kurią sudarytų veiklas įgyvendinantys asmenys, sukūrimą, dalis ekspertų (E3, E6) laikėsi nuomonės, kad nėra tikslinga kurti du atskirus darinius. Šiuo atveju grėstų panašių veiklų atkartojimas tarp dviejų skirtingų darinių. Šių ekspertų teigimu, koordinacinį komitetą gali sudaryti asmenys, kurie tiesiogiai būtų atsakingi už veiklų įgyvendinimą (įgyvendinimo lygmens koordinacinis komitetas). Tai galėtų būti vyriausieji specialistai, skyrių ar departamentų vadovai. Koordinacinis komitetas galėtų rengti metinius planus, kuriuose būtų numatytas komiteto darbo organizavimas, planuojamos įgyvendinti veiklos ir konkretūs asmenys, atsakingi už plano veiklų įgyvendinimą. Taip pat koordinacinis komitetas galėtų konsultuotis su į Plano įgyvendinimą įtrauktų institucijų ekspertais dėl ilgalaikių strateginių tikslų įgyvendinimo.

Vienas ekspertas (E7) pažymėjo, kad įgyvendinant Planą vis dėlto reikėtų užtikrinti tiek stebėsenos ir ilgalaikio planavimo, tiek vykdomąsias funkcijas. Tuo atveju, jei į koordinacinio komiteto sudėtį įeitų vykdomąją funkciją atitinkantys asmenys, tuomet vis tiek reikėtų įvardinti, kas konkrečiai atliktų plano veiklų stebėjimo funkciją ir kaip būtų planuojami ilgalaikiai strateginiai tikslai.

Komiteto nariai taip pat išskyrė šiuos aspektus, **kurie turėtų būti įvertinti:**

- Ar tikslinga koordinacinio komiteto pirmininku skirti Švietimo, mokslo ir sporto ministrą?
- Ar komitete tikslinga įtraukti vienai institucijai pavaldžią kitą instituciją?

3. Koordinatoriaus vaidmuo

Pagrindinė išvada: Kokybiškam Plano valdymui ir priemonių įgyvendinimui užtikrinti būtina kuo greičiau užtikrinti koordinatoriaus pareigybę ir įvardinti jo/jos funkcijas.

Visi viešoje konsultacijoje dalyvavę ekspertai teigė, kad kokybiškam Plano įgyvendinimui turi būti užtikrinta koordinatoriaus pozicija, Plane taip pat turėtų būti įvardintos konkrečios jo/jos funkcijos. Siekiant kuo efektyvesnio plano įgyvendinimo, koordinatorius turėtų būti atsakingas ne tik už veiklų viešinimą ar komunikacijos tarp skirtingų institucijų palaikymą, bet ir veiklų stebėseną, tarpinstitucinio bendradarbiavimo užtikrinimą ir finansinio švietimo koordinacinio komiteto darbo organizavimą.

Tuo atveju, jei Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai sunku užtikrinti koordinatoriaus funkciją, vienas iš ekspertų siūlė rotuoti koordinavimo funkciją kasmet tarp institucijų. Tačiau kitų ekspertų teigimu, koordinavimo rotavimas tarp institucijų gali kelti papildomų iššūkių, todėl rekomenduoja užtikrinti koordinavimo funkciją vienoje konkrečioje institucijoje.

Ekspertai pažymėjo, kad šalia koordinatoriaus veiklų kiekvienoje institucijoje konkrečias veiklas įgyvendinantys asmenys taip pat turėtų aktyviai įsitraukti į Plano koordinavimo dalį ir turėti konkrečiai priskirtą atsakomybę.

4. Parengtas Planas ir jo įgyvendinimas

Pagrindinė išvada: Plane numatytos priemonės turi būti integruotos į kiekvienos institucijos metinius strateginius planus. Planas turi būti detalizuojamas jį keičiant arba rengiant detalius metinius planus. Plane turi būti įtraukti konkretūs rodikliai, kuriais būtų matuojamos įgyvendinamos Plano priemonės.

Ekspertai pažymėjo, kad šiuo metu parengtame Plane neatsispindi **lyderystės, plano veiklų įgyvendinimo ir finansavimo aspektai**. Nėra aišku, kaip numatyti tikslai yra įgyvendinami instituciniame lygmenyje. Parengtame Plane taip pat nėra įvardinta, kaip numatytos priemonės yra įgyvendinamos instituciniu lygmeniu, t.y. ar priemonės yra įtraukiamos į institucijų strateginius metinius planus.

Viešosios konsultacijos metu taip pat buvo išryškinta (E1), kad dabartiniame Plane nėra aiškios strateginės vizijos, kuri būtų orientuota į ilgalaikį (10 ar daugiau metų) pokyčio siekį nacionaliniu lygmeniu.

Pagrindinis siūlymas, kurį išsakė ekspertai dėl Plano įgyvendinimo – numatytos priemonės turi būti integruotos į kiekvienos institucijos metinius strateginius planus.

Metiniai planai ir jų rengimas. Ekspertų vertinimai dėl Plane numatytų rengti metinių planų išsiskyrė. Vienas ekspertas (E5) teigė, kad koordinaciniam komitetui sudaryti metinius planus nėra tikslinga. Jo siūlymu sukurtas Planas turi būti atnaujinamas aiškiai detalizuojant koordinacinio komiteto funkcijas, priemonių įgyvendinimą, o Plane numatytos priemonės turėtų būti integruotos į kiekvienos institucijos metinius planus.

Kitų ekspertų (E3, E4, E6) teigimu, metiniai planai gali būti sudaryti. **Rengiami planai turi būti detalūs.** Juose turėtų būti nurodytos aiškios atsakomybės už numatytas veiklas: apibrėžtas koordinacinio komiteto darbo organizavimas ir jos narių vaidmuo, detalizuojamos numatytos įgyvendinti priemonės, įvardijami konkretūs asmenys, atsakingi už priemonės įgyvendinimą ir konkrečios atsakomybės, kurias asmuo įgyvendina, nurodomi finansavimo šaltiniai priemonėms įgyvendinti ir už finansavimą atsakingi asmenys.

Plano rodikliai. Ekspertai ypatingai išryškino tai, kad šiuo metu Plane nėra numatyta konkrečių rodiklių (*Key Performance Indicators*). Bendrame arba metiniame plane turėtų būti įvardinti konkretūs rodikliai, kuriais turėtų būti matuojamos konkrečios numatytos veiklos, kaip jie bus matuojami ir kas bus atsakingas už rodiklių įgyvendinimą. Vienas iš svarbių rodiklių, kurie turi būti užtikrinti – nuoseklūs ir tęstiniai gyventojų finansinio raštingumo lygio matavimai nacionaliniu lygmeniu, kurie leistų tikslingai planuoti tęstines finansinio švietimo priemones bei numatyti ilgalaikes strategines kryptis.

5. Suinteresuotųjų šalių įtraukimas

Pagrindinė išvada: Plane turi būti įvardinti konkretūs naujai įtrauktų institucijų vaidmenys ir atsakomybės.

Ekspertai pažymėjo, kad šiuo metu Plane nėra aiškiai apibrėžti naujai įtrauktų institucijų, kaip Lietuvos bankų asociacija, Ugdymo plėtotės centras ar Nacionalinis egzaminų centras, vaidmenys. Plane turėtų būti įvardijama, koks jų konkretus vaidmuo – **įgyvendinamasis, konsultacinis ir/ar patirties dalijimosi**.

Ekspertai atkreipė dėmesį ir į tai, kai į Plano veiklų įgyvendinimą svarbu įtraukti naujas institucijas/organizacijas, kurios aktyviai veikia finansinio švietimo srityje ir įgyvendina joje veiklas. Naujai įtraukiamų institucijų vaidmuo taip pat turėtų būti aiškiai apibrėžiamas.

Bendradarbiavimo tarp institucijų stiprinimui siūloma įkurti internetinę platformą, kurioje būtų viešinami skirtingų institucijų įgyvendinami projektai, renginių kalendorius, geroji organizacijų (ir mokytojų) patirtis, pateikiama mokomoji medžiaga gyventojams, nuorodos į skirtingų organizacijų puslapius, skaičiuoklės ir kita aktuali informacija. Sukurta bendra platforma padėtų suaktualinti finansinio raštingumą temą skirtingoms gyventojų grupėms. Sukurta platforma turi būti nuolatos palaikoma, o teikiama informacija – nuolatos atnaujinama.

Tolimesni žingsniai

Atlikus viešąją konsultaciją su išorės ekspertais, artimiausiu metu svarbu įvertinti Plano valdymo įgaliojimą, skirtą Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai bei užtikrinti koordinatoriaus funkciją. Taip pat artimiausio koordinacinio komiteto posėdyje būtina išsigryninti koordinacinio komiteto atliekamą funkciją bei aptarti detalaus ateinančių metų veiklų plano sudarymą. **Iki artimiausio koordinacinio komiteto posėdžio bus parengtas detalus Plano valdymo ir įgyvendinimo pasiūlymas.**

Naudota literatūra

1. OECD. (2006). The Importance of Financial Education. Prieiga: <http://www.oecd.org/finance/financial-education/37087833.pdf>
2. OECD. (2017). International Survey of Adult Financial Literacy Competencies. Prieiga: <http://www.oecd.org/finance/financial-education/37087833.pdf>
3. OECD (2017). PISA penkiolikamečių finansinio raštingumo ataskaita. Prieiga: https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/1371_63778f65d7e60146b8f5cdd848f8f8c1.pdf
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa. 2016 m. gruodžio 13 d. Nr. XIII-82. Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/886c7282c12811e682539852a4b72dd4>
5. Demografijos, migracijos ir integracijos strategijos 2018– 2030 priemonių planas. 2018 m. gruodžio 5 d. Nr. 1216. Prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2a093814fc8411e89b04a534c5aaf5ce?jfwid=-rwipzde7s>